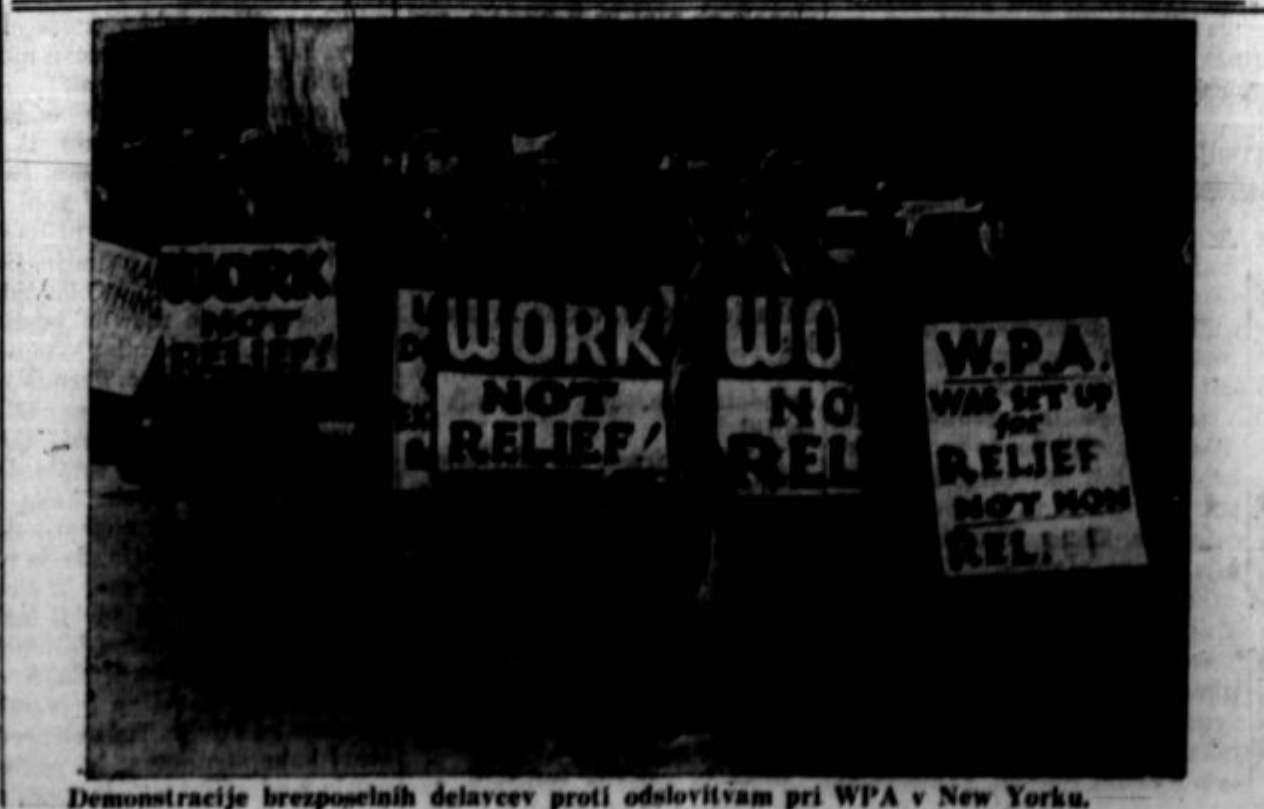

...Gostana iz Rib-

SLOVENSKA NARODNA PODPORNICA
PORNA JEDNOTA

Izdaja svoje publikacije in še posebej list Prosveta za korist ter potrebno agitacijo svojih društev in članstva in za propagando svojih idej. Nikakor pa ne za propagando drugih podpornih organizacij. Vanka organizacija ima običajno svoje glasilo. Torej agitatorični dopis in naznanila drugih podpornih organizacij in njih društev nam ne pošiljajo lista Prosveta.

KRALJ ALKOHOL

ROMAN

Special JACK LONDON

Is angleščine prevedel JOS. POLJANEC

"Ne tako," je rekla Chairman, prezirajoč grobost kralja Alkohola, kakor znajo mnoge ženske. "Saj se vendar nisi pokazal, da bi bil alkoholik ali da bi imel bolešno hrepenenje po alkoholu, temveč si zgolj pivec iz navade, človek, ki si se bil seznanil s kraljem Alkoholom, ker si se dolgo vrsto let pajdajšil z njim. Zato napiši vse to in naredi spisni naslov: 'Spomini na alkohol.'"

DRUGO POGLAVJE

Pet let mi je bilo, ko sem se prikratk opijal. Bilo je nekega vročega dne in moj oče je orl na polju. Poslali so me z doma, kake pol milje daleč po vrč piv. "Ampak pazi, da ga ne zlijš," so mi naročili, ko sem šel.

Posoda je bila zgoraj široka in brez pokrova, in kakor se spominjam, prvotno namenjena za loj. Ko sem tako koracal s pivom, se mi je razlivalo preko roba po nogah. In ko sem koracal, sem premišljal. Pivo je bilo prav dragocena stvar. In če sem dobro pomislil, je moralo biti tudi čudovito dobro. Ako ne, zakaj mi ga potem doma nikdar niso dovolili piti? Spoznal sem bil, da so bile druge stvari, ki so mi jih odrasli branili, prav dobre. Odraslim se mora zaupati. Oni že vedo. Povrh tega je bil vrč prepoln. Pijača se mi je razlivala po nogah in po tleh. Čemu ta potrata? In živa duša ne bi vedela, ali sem jo bil razlil ali popil.

Bil sem tako majhen, da sem sedel, ako sem jo hotel prav prijeti, in jo vzdignil v naročje. Najprvo sem posebej pene. Bil sem razočaran. V njih nisem našel nič posebnega. Očividno ni bilo nič posebnega v penah. Povrh vsega okus ni bil dober. Nato se spomnim, da sem videl, kako so odrasli odpihali pene, preden so pili. Zagrebel sem obraz v pene in srkal pravo tekočino pod njimi. Kar nič ni bila dobra. Všeč temu sem pil. Odrasli so že vedeli, kaj so delali. Glede na mojo malo postavbo, velikost vrča v mojem naročju in glede na to, da sem pil iz nje zadrževaje sapo in imel obraz do ušes zakopan v pene, je bilo precej tekoče prečiniti, koliko sem spil. Požiral sem tudi kakor kako zoprno zdravilo v naglici, da bi bil že konec težke preizkušnje.

Zdrnil sem se, ko sem jo mahnil dalje, in sem si dejal, da se dobri okus pozneje pojavi. Na tisti dolgi polovici milje sem še neklikokrat pokusil. Tedaj se začudim, koliko je manjkalo piva. Ko pa sem se spomnil, da sem videl, kako so postano pivo zopet vzpenili, sem vzletel prot in mekal pivo, kolikor ga je ostalo, dokler se ni penilo pravo do vrha.

In če ni nič opazil. Izpraznil je vrč z veliko željo potečega se orača, mi ga vrnil in prijel zopet za oralo. Skušal sem stopati vtric konj. Spominjam sem, kako sem se spoteknil ob kopita, padel pred blesteči se lemeži in kako je oče tako močno potegnil vajeti, da so konji malodane sedli. Pozneje mi je pravil, da je za las manjkalo, da mi ni trebulja razparalo. Megleno se tudi spominjam, kako me je oče v naročju odnesel do konca polja in kako se je je ves svet vrtil in sukal, in zavedal sem se, da mi je bilo na smrt slabo, in sem si bil svest, da sem storil strašen greh.

Popoldan sem prespal pod drevjem in ko me je ob solnčnem zahodu oče zbudil, sem se vzdignil na moč bolan in se s težavo vleklo domov. Bil sem ves izmučen, udje so mi bili teški in v želodcu sem čutil neko podgrtetanje, ki se je raztezalo do grla in možganov. Podobno sem bil človeku, ki je prestal borbo s strupom. Resnično, zastrupil sem se bil.

Tedne in mesece po tem mi je bilo prav tako malo do piva, kakor do železnega ognjišča v kuhinji, ob katerem sem se bil opekel. Odrasli si imeli prav. Pivo ni za otroke. Odraslim ni nič storilo, ampak njim tudi ni nič bilo, kadar so jemali kroglice in ricinovo olje. Kar se mene tiče, sem lahko popolnoma dobro živel brez njega. Da, in lahko bi brez njega popolnoma dobro živel prav do smrti. Ampak okolnosti so drugače nanesle. V tistem svetu, v katerem sem jaz živel, je na vsakem vogalu stal kralj Alkohol in mi mihal. Uteči mu ni bilo mogoče. Vsa pota so vodila do njega. In dvajset let pajdajšnja in pozdravljanja z njim in pogumnega govorjenja je bilo treba, da je v meni vzraslo neopravičljivo nagnjenje do tega lopova.

TRETJE POGLAVJE

Drugič sva se poskušala s kraljem Alkoholom.

Gelč Jontesova:

V kleti

Dan za dnem je sedela v skladišču, v kleti, razsvetljena s plin-sko svetilko. Hodila je tja s povešeno glavo in s pomladnim solncem v očeh, ki ga je prinašala s seboj. Ze na hladnem stopnišču je čutila, da drži stopnice v klet. In namesto solnčne luči jo je v oči zaboljela ostra plin-ska svetloba.

Ni ljubila tega prostora. Imela je občutek, da je to kraj, ki je določen le za proklete, od solnca. Boga in ljudi zapuščene trpine. Le ona in še parne-

srečnejšev je bilo obsojenih v to trpljenje. Četudi je vedno ljubila mračne, zastrte prostore, je vendar zdaj sovražila to temenost. Najbolj je blagovnela tiste ljudi, ki so lahko svobodno uživali pomladansko solnce, njegovo čisto luč, njegovo toploto. Sedela je pri blagajni vse dneve. Včasih se je zagledala iz te ječe, kjer je postal njen obraz od večnega glavobola rumen kot limona. Pobegnili bi kamorkoli, na deželo, in tam bi kmetom pasla krave. In solnce bi sijalo okoli nje, namesto umazanih, mokrih, po plesnivi moki smrdečih zidov bi dišala okrog sveža temno zelena trava.

Najhušje je bilo hrepenenje

po prostosti in sproščenju zjutraj, ko je odprla oči in se je zavedala: v službo moram! Na njej je še neprespana od prejšnjega dne ležala pusta, zoprna, kot mora težka zavest: služba. Vstajala je in premišljevala: usla bi kar zdaj, se to uro, pobrala bi teh par cunj, ki bi jih potrebovala in bi utekla. Toda ostala je, ker se je vselej spomnila uboge matere. Videla je, kako bi ob novici obsedela v kuhinji na zaboju za premož, z glavjo naslonjeno v rokah, čisto tiho, le rame bi se ji stresale od neutožajenosti, tihega in silnega joka. Razbolelo glavo bi prevzela z belim robcem, namočenim v kis. Počasi bi bolečala, dokler

ne bi legla nekega dne. Pa še vedno bi imela belo prevezano čelo in ležala bi nepremično, iztegnjena. Zastokala bi z dolгим, tožečim glasom, kakor je včasih v spanju stokala. Nazadnje bi utihnila in bi se ne zbudila več.

Ob takih mislih je hrepenenje po solncu v Sabi zamrlo. Z mrtvo visečimi rokami je sedela. Seže solze, ki so ji prilezle po licu, so jo strezile, da je pričela delati. Včasih je na kosu papirja bežno zapisala svoja doživlja, a je vse skrivala pred ljudmi.

Dasi se je zavedala nujnosti, da mora zavoljo matere ostati v službi, je bilo vendar le malo verjetno, da bo ostala. Njeno delo je bilo pomankljivo, slabo, zelo slabo. Morda je bilo to pasivnosti, omtvilstvi, večne zasplosti res krivo le kletno vzdušje, zakaj tudi za ceno smrti — svoje in matrine — bi ne postala drugačna: ker ni zmogla. Njeno delo je bilo skrajno nezadovoljivo, v njem je kar mrgolelo majhnih napak. Toda te napake so se ob vsakodnevnem zaključku povečale v ogromne, kričeče napake, ki so vzbujale oboje. Dva meseca je že prakticirala, a da bi to delo vodila sama, brez nadzorstva, toliko ji niso mogli zaupati.

Saba se je zavedala: točno, natančno, jasno, nemogoče je, da bi to stanje trajalo dalj časa. Kot nezmogoče jo bodo odpustili. Kakor bi bila rada odrešena, se je tega vendar bala bolj kot smrti. Sklenila je, da stori samomor. Morala se bo resno pripraviti nanj, ne tako kot do sedaj, ko je zbrala sredstva tako hinavsko, sama sebi je lagala, češ da zadostuje ta in takna količina in kakovost strupov. Hinavsko previdno je bilo storjeno, samo da je zbolela le za par dni.

Sedela je v blagajni in računala: Ostuden posel, ki ga je sovržila čisto tako kot golazen, pakje... Toda čim dalje je bila v tem poslu, tem večja muka ji je postajala, manj ji je šel od rok. Prav gnusilo se ji je, tako je sovražila računanje. Delala je neverjetne napake, ki so bile po svoji enostavnosti vsega obudovanja vredne, ker je bilo to delo tako lahko, da so ga vsa druga dekleta s šestimi ljudskimi šolami opravljala brezhibno in to brez vsakega truda.

Ta trimesečna doba je bila za njo muke polna. Najbolj zabito dekle v hiši je veljalo več kot ona. Nobeno dekle ni zagrešilo toliko nerodnosti, kot jih je Saba. Ta zavest je bila za njo najtežja preizkušnja. To, da so se ji zbadljivo smehljali in se ji na vse mogoče načine čudili, ji je poskusno dobo, v kateri bi se sleherni dekle že davno naučilo in privadilo delu, ona pa je bila še bolj neumnica kot v začetku, ji je postajalo to stanje docela nezno. Sram jo je bilo pred služkinjami, ki so se ji upale posmehovati in so ji dajale nasvete, naj pusti blagajno in naj sprejme mesto sobarice, ki je bilo ravno prosto. Kadar so jedli pri skupni mizi, bi zlezla vase in bi se kot hišni pes skrila kam, da bi je ne gledali, tako obupno majhno, poniževalno majhno se je počutila. Jasno je videla, kako so majali z glavami in se smehljali. Ne pred šefom, pred obojem jo je bilo sram, pred služkinjami, pred pomivalkami, pred kuharicami in kuharskimi vajenkami. Govorile so v narečju svojih vasi, toda oblačile so se dražje kot ona in si lastile pravico, da so pri blagajni sonele ob njej in ji gledale pod prste in se debelo čudile njeni nerodnosti.

Sobota: dela je bilo čez glavo. "Radirati se ne sme!" ji je ukazala kuharica. Slonela je pri blagajni in pregledovala številke, ki jih je Saba pisala. Iz rok ji je obenem potegnili radirko. Saba je zardela, vatala in izjavila: "Prosim, bodite tako dobri, in se odstranite. Ne trpim vas ob sebi!" Dekle je zraslo in zakričalo: "Tako, gospod šef je mene postavil, da vas nadzorujem, če drugače ni pri hiši, da veste!" "Razumete, izginite takoj, ne trpim vas ob sebi, ker smrdate po česnu." "Ze dobro, zatozim vas gospodu." "Ni potreba, ker se bom sama potrudila do njega." Saba je odločila svinčnik, zakaj v prste jo je prijel krč. Sto-

Kačji pik

"No, gospod zdravnik?" je vprašal detektiv Smith in nerazumno pobobnal s pisalnim nožem po prstih svoje levice. "Nič!"

"Srčna kap bo, kakor sem si mislil. Zato bi bilo bolje, da bi bili prej poklicali zdravnika kakor kriminalno komisijo."

Pri tem je očitalje pogledal starega profesorjevega služabnika, ki je stal v kotu. Ta pa ni ničesar videl in šel. Samo neprestano je strmel v svojega gospodarja, ki je ležal negibno na tleh. Dolga desetletja mu je zvesto služil... V ušesih mu je še zmerom zvenel krič, ki je pretrgal nočno tišino, še zmerom je šelšal padanje stolov in potem zamolklji padec človeškega telesa. Zgrozil se je in planil iz postelje. Dobil je profesorja takšnega, kakor je bil zdaj. Tik ob vratih, s skrcenimi udi in spačnim obrazom.

"Morda je pa sluga le prav storil!" je vzkliznil zdravnik in se dvignil. "Profesor je umrl za kačjim pikom. Tu nad stopalom lahko pogledate obe ranici."

Detektiv Smith se je sklonil k truplu.

"Hudiča!" mu je ušlo. "Prav imate!"

"Ali je imel profesor kakšno kačo?" je dejal slugi. Ta se je zdrzil, kakor bi se bil zbudil iz dolgih sanj.

"Kačo? — Da, kače imamo. Tamle na dvorišču v cvetličnjaku so."

"Pojdite z menoj. Videl bi jih rad!"

Šli so čez vrt in stari, sivolasi služabnik jih je vodil. Potem so stopili v cvetličnjak. Njegov topli, od vonja cvetic opojeni zrak jih je čudno prevzel. V veliki stekleni kletki so se ovijale okoli suhih vej tri debele kače. Mežikaje so strmele živili v soj žepne svetilke, s katero jih je detektiv osvetil.

"Ali so kače nevarne?" "Ne. Gospod profesor je rekel, da nimajo strupenih zob."

pila je iz blagajne, da bo poiskala šefa. Bilo ji je jasno, da je odigrala: letela bo itak, zato je hostela prizor izigrati ponosno in dostojno.

Prihajal je šef. Saba je stopila k njemu in mu rekla: "Gospod šef, prosim vas, odpustite me iz službe." Pogledala je še bolj široko kot šef sam, zakaj prestrašila se je: šele to minuto je izpregledala vso grozoto svojega početja.

"V redu!" je rekel šef in odhitel naprej. Saba so roke omahnile, kakor da bi pravkar podpisale ukaz o materini usmrtitvi. V glavo ji je šinilo, da bi stekla za šefom, pokleknila bi predenj, mu objela noge in bi ga prosila, naj je ne odpusti, za božjo voljo, naj jo obdrži, ker bo sicer gotovo mati od žalosti zbolela in morda celo umrla. Naj se je usmili! Tako bi ga prosila; toda stala je na mestu, kot da bi bila zrasla z zemljo.

Tisto noč je doživljala pekel. Počasi pa jo je obšlo novo upanje: V možgane se je zajeda fikšna ideja, da je šef ne bo spodil in bo na odpoved sploh pozabil. Zdaj si je naenkrat silno zaželela, da bi še ostala med temi prekletimi zidovi in prejšnje hrepenenje po soncu se je hipoma razbilo.

Lep pomladni dan. Saba je po stopnišču stopala v klet. Tedaj jo je ustavil šef.

"Gospodična, lahko greste domov, ker sem se dobil novo moč. Ključke oddajte kar meni."

Z omtveto roko je oddala ključke, bolelo jo je, kakor da bi ji trgali živo srce iz telesa. Ihte je odlezla v spalnico. V sobi je določila svoje stvari. Saj ni imela dosti s seboj; nekaj najnujnejšega, toda še to malo je bilo tako zelo odveč. Zelo rada bi pustila vse skupaj, kjer je bilo: kam naj neki ponese to kramo. Premišljala je samo, kako naj bi se rešila sramote. Ali naj se obesi? Edino ta možnost ji je še ostala. Da se ne bi preveč slislalo, kako je jokala, se je zaprla v omaro. Jokala je s tako strastjo, da je bila do lasišča prepotena, iz široko razprtih ust pa so ji lezle štrene sline. Nenadoma je umolknila in napeto razmišljala. Šnela si je pas, da bi ga privezala na okensko ključko. Toda ob predstavi kako strahoten bo pogled nanjo z odprtimi usti in visečim jezikom, se je premislila.

"In koliko kač je imel profesor?"

"Tri."

"Da. Prinesel jih je pred leti iz Indije."

"Odkod?"

Detektiv je prisluhnul.

"Moj gospodar se je mudil tri leta tam. Študiral je."

"Ali ste ga spremljali?"

"Ne. Paziti sem moral na hišo."

"Hvala!" je rekel detektiv in po rožljajočem pesku so se vrnil v hišo.

V delovni sobi, kjer je ležal mrtvec, je začel Smith iznova preiskovati, zdravnik pa je telefoniral pogrebno zavodu v sosednem mestu.

Vendar pa kače ni bilo mogoče nikjer odkriti. Zastonj so jo iskali. Pač pa je dobil detektiv na oknu nekaj zrnec drobnega peska in žaganja.

Skrbno je preiskal še profesorjevo pisalno mizo. Tam je odkril nekaj zapiskov. Bil je dnevnik s potovanja po Indiji. Prelistal ga je. V njem so bile skrajne same številke in kratke, nepomembne opombe. Med zadnjim listom in platnicami pa je dobil neko fotografijo: bila je slika čudežno lepega dekleta z očarljivim nasmeškom, hčera te skrivnostne, pravljice dežele.

"Suraja, moja Indija!" je bilo napisano na drugi strani.

Detektiv Smith je vzel sliko, dal služabniku še nekaj navodil in se vrnil v mesto. Prvi žarki jutrnjega solnca so srkali megle, ki je pokrivala ravnino.

Zvečer se je oglasil detektiv s svojimi ljudmi in nekim izvedencem pri ravnatelju cirkuosa v Nelsonovem parku. Skupaj so se ves dan pogovarjali o zločinu in ugibali, kako bi razkrili skrivnost umora. Iskali so, toda dobili niso nobene pametne rešitve. Naposled pa je detektiv velel, naj mu prinesejo oglase vseh zabavišč. Med njimi je dobil tudi tistega, ki je naznanjal nastop indijskega fakirja Halima v cirkuosu.

Ravnatelj je bil ves iz sebe, ko je šelšal, kaj gospodje žele. Da bi zaslišali fakirja, ki je glavna privlačnost njegovega cirkuosa, deset minut pred nastopom? Zaslišali?

Ravnatelj se je nasmehnil: "Ali mar ne veste, gospodje, da je Halim gluhi?"

Skoraj nevjudno je detektiv segel ravnatelju v besedo: "Odvedite nas v njegovo sobo!"

Fakir je sedel pred ogledalom, ko so gospodje stopili v garderobo, in si ovijal belo ruto okoli glave. Radovedno jih je pogledal.

"Policija!" je dejal detektiv Smith in ga ostro premeril od glave do nog. Ind pa je samo malomarno odkimal in nadaljeval svoje delo.

Na mizi v kotu je detektiv o-

pačil dve okrogli košari bovega protja. "Kače, kaj?" se je obravnatelj. "Ali so strupeni?" "Bog ne daj! Cisto ne so. Na Halimovo pišaljo."

"Ali res ni nobena strup je nadaljeval detektiv in k Indu, ki je slonel s prnimi rokami ob ogledalu zoval svoje obiskovalce zasmehljivo. Prav tedaj, ko je hotel tiv pomigniti svojim ljudem, primejo, je zvonec nad vrat. "Morate ga pustiti, da pi, gospod Smith," je ravnatelj. "Saj veste, ljude, kaj..."

"Prav. Spremil ga bomo, gova umetnost me res zanima."

Ko se je zastor dvignil, vsi stranski izhodi z odra deni. Pri prvih kulisah, detektiv Smith z izvedenci. Fakir je kazal svoje uje. Požiral je ogenj in medil je po žeblih in stredbroch. Potem je po ind del in odprl obe košari, iz rih so se kakor blisk pogrnje glave. Vzel je piščalko in začel igrati mehko, dolgočasno melodijo. Kače se neprestano vzpenjale v krogu zibale, kakor bi p izmenada pa je fakir odloščalko, potisnil z rokami v obe košari in udaril s po kači, ki se je upirala. Je košari zaprl.

Ko je hotel vstati, je glasu omahnil. Njegove dobile steklen izraz in z je začel grebsti po prepro je ležala pred njim.

"Mrtev," je dejal zdr ko ga je preiskal. "Kaka pičila v desno odvodnico."

"Čudno," je menil izve ko so preiskali Indovo ga bo. "Nikjer ničesar!"

Tedaj pa je stopil dekl mrtvec, ki so ga bili p na otomano. Skozi odpeto co je zapazil višnjeva zra na Indovih zagorelih pral

"Ali znate to prebrat vprašal detektiv izveden razgrnil srajco tako, da ves napis videl.

"Indske erke!" je de "Neko žensko ime je nap Suraja..."

Nepotrebno Zena ima nov klobuk, njenemu možu nikakor ni "Pa še povrhu ta cvet na ku. Zakaj neki?"

Ona: "Ti veš, da imam da rože."

On: "Tudi jaz imam rad rete, pa jih zato še ne obel klobuk."

HIŠA NA PRODAJ 2-šest sobni stanovanji in v basementu. Cena \$4900. Z nila se obrnite na: 2115 S. Cicero, Ill.

PROSVETA, SNPJ, 2657 So. Lawndale Ave. Chicago, Ill. Priloženo polijam naročnino za list Prosveta vate \$...

1) Ime.....Čl. društva H... Naslov..... Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od slednih moje družine: 2).....Čl. društva H... 3).....Čl. društva H... 4).....Čl. društva H... 5).....Čl. društva H... Mesto..... Država..... Nov naročnik.....Star naročnik.....